

35

DISSERTATIO INAUGURALIS PHYSICO-MEDICA,
DE
ORTU PESTIUM
EX
COELO ET TERRA,
QVAM,

*SUPREMO NUMINE AUXILIANTE,
IN HAC PERANTIQUA HIERANA,
AMPLISSIMA FACULTATE MEDICA INDULGENTE,
SUB PRÆSIDIO*

SPECTABILISSIMI DOMINI DECANI,
**DN.D. JOHANNIS ANDREÆ
FISCHERI,**

CONSILIARII ET ARCHIATRI ELECTORAL. MOGUNT. FACULT. MED. SENIO-
RIS, PATHOLOG. ET PRAX. PROF. PUBL. PRIMAR. NEC NON MED.
PROVINCIAL. DUCAL. ISENAC.

PATRONI, PROMOTORIS ATQVE HOSPITIS SUI COLENDISSIMI,

**PRO GRADU DOCTORIS
LEGITIME OBTINENDO,**

AD DIEM XXIII. DECEMBR. ANNI MDCCXX.

PUBLICÆ ERUDITORUM DISQVIGATIONI SUBMITTET

AUTOR ET RESPONDENS

**CHRISTOPH. FRIDERICUS
WERNERUS,**

Satzungens. M:sn.

IN AUDITORIO MAJORI COLLEGII MAJORIS,
HORIS CONSVETIS.

ERFORDIÆ,

Typis JOANNIS HENRICI GROSCHII, Academiæ Typographi.

thol. spec.

46, 122

PROŒMIUM.

Vivimus jam per DEI Gratiam in eo seculo, quo libertas regnat philosophandi, nec eruditorum proprium est in verba jurare Magistri. Fertilis hinc orbis literatus multis ab antiquis ignoratis, vel haecenus suppressis veritatibus existit. Quanquam nec mihi præ aliis sapere videar, aut Eruditorum præclaros ingenii partus mea Dissertatiuncula, ut anser olores, interstrepere animus sit, attamen, quoniam liberio rem natura genium mihi concessit, jucundius fuit proprios ingenii nervos intendere, quam ex decem libris & disputationibus undecimam fabricare, ingenuus hinc Lector id æquibonique consulat, sique sequentia non ubique approbare velit, studium tamen indagandi verum improbare nolit.

§. I.

Dedit malum pestilens passim in Europa grassans ansam de ipsa peste agendi, morbo quidem notissimo, & a permultis eruditis tractato, nondum tamen penitus pertractato. Cujus conceptus formalis generatim consideratus sequentibus fere absolvitur: Pestis est febris acutissima, contagiosa, a principii vitalis & massæ sangvineæ turbatione extrema, nunc potissimum, per venenum quoddam dissolvens, nunc coagulans, aeri atmosphærico ante inducta, originem trahens. De causa Pestis primum inter morbos epidemicos obtinente non immerito quaeritur. Eam in corruptione aeris sitam esse, plerique Eruditorum affirmant, sed ortus & modus hujus corruptionis in aere difficulter determinari possunt. Ne tumultuarie procedamus, ad principia physica recurrendum, ex his & diuturna inter eruditos experientia liquido constat, ab omnibus corporibus exhalationes & effluvia emitti. Exhalationibus corporum concessis presso pede sequitur mixtio earum. Mixtionem alteratio, quam concomitatur effectus, excipit. Pro ut nempe unius corporis vel multitudo, vel subtilitas, vel distantia effluviorum ad transmutandas alterius corporis exhalationes, aut, (si non multum dispar eorundem virtus), ad producendum quendam tertium utriusque naturæ similem effectum, apta est.

§. II. Innumeris ejusmodi exhalationibus tota scatet aeris substantia, sique scapha scapha nominanda, aer est substantia continens congeriem mixtam exhalationum corporum superiorum & inferiorum. Ista atomorum superiorum & inferiorum confusissima inmixtura in determinanda pestis causa maximam parit difficultatem: multitudo fixarum & planetarum per sua effluvia lucet inferioribus, & inferiora remittunt suos vapores. Globus aqueo-terrestris comprehendit tria vastissima regna, in quibus omnibus homo, tanquam venerandum naturæ animal, non immerito Microcosmus dicitur,

Etus,

Etus, eminet, hæc omnia in se invicem mixtim operantur.

§. III. Quocunque itaque nos vertamus, causas infecti aeris vel superiores, vel inferiores, interdum etiam communes deprehendimus. Astrologorum asserta, modo hi rectæ rationis limitibus se continent, in totum rejicere non audeo, pro unica tamen infecti aeris causa stellas minime agnosco. Dantur enim permulta exempla secutæ pestis post factas clades insepultis cadaveribus; Ex vaporibus venenatis cavernarum in terra, ex infectionibus fluminum aut aquarum, aut usu aquæ stagnantis & putrescentis; Imo nonnunquam naturali modo, referente Plazero in *Praxi Clin. hoc Titul.*, facta infectione aeris ab hominibus per effluvia quædam pestifera, quod detestandum artificium apud Italos & Gallos notum esse fertur. Horum enumeratorum origo, partim ab astris plane non descendit, partim soli eorum influxui impu- tari nequit.

§. IV. Prodeant nunc causæ pestium ex astris, in quarum enodatione excursio in astronomiam & à plerisque atro calculo notatam astrologiam facienda. Scientia hæc, si a stercore superstitiosi abusus & hinc resultantis contemptus purgetur, tantum adhuc possidet authoritatis, ut absque ea, suffragante Hyppocrate & aliis nostrorum seculorum celeberrimis Medicis, medicina satis commode exerceri nequeat. Difficultatem demonstrationum causarum à priori cum aliis nobilissimis disciplinis, imo non raro, cum ipsa nostra medicina communem habet, quæ interdum in casibus difficilioribus, longinqua experientia & rationibus vero aliquatenus similibus, cum maxima doctorum discrepantia & fluctuatione nititur, nihilominus tamen laude manet dignissima, sic & astrologia, si abusus tollatur, in suo relinquenda pretio. Non placet universam Astrologorum turbam, cum ingenii sui fictionibus sufficienti ut plurimum iudicio destitutis producere, pauciores mihi ex eorum assertis erutæ veritates sufficiant, quarum hominem veri studiosum, nec pudebit, nec poenitebit.

§. V. Ante pestis ortum multoties observatum fuit, volatilia aeris regionem superiorem relinquendo inferiorem petiisse, imo interdum mortua desuper in terram decidisse, unde se manifeste satis aeris superioris à corpore quodam cœlesti inducta infectio prodit, quæ postea & inferiorem coinquinat aerem. Objice hoc venenum ex vaporibus terræ provenisse; cur aer inferior adhuc sanior? Finge tibi ex alio terræ loco illud evaporasse, ac per ventos aut motiones aeris huc delatum; nonne, vis veneni per aerem puriorem rarefacta, sic infringeretur, & a copioso subtiliorique aere crasrior terrestris vapor, prorsus in substantiam innocuam transformaretur? nulla igitur supererit causa, quam cœlestis, in quo autem astro hæc infectio lateat, facilius est quærere, quam respondere. Attamen nil intentatum relinquam, sperans meas meditationes debita accipi modestia, quæ bona intentione inserviendi veritati à me prolata sunt.

§. VI. Videmus pestis venenum aereum solvere & transmutare modo quodam fermentativo partes fluidas & solidas Microcosmi in similitudinem veneni, in qua similitudine transmutata ipsa mors consistit. Sequitur itaque pestem, quæ causa solvens est, ipso Archæo humano, qui est subiectum solvendum, subtiliorem esse.

§. VII. Verum enim vero quæ stellarum tam malignæ est subtilitatis? Fixas, debilius quam Planetæ influentes, quia remotiores & semper de natura cujusdam planetæ participant, studio brevitatis omitto. Cohors Astrologorum hæc & ætem pro malignis habet planetis, quo autem respectu id dicant, velim, ut mihi explicent. Si absolute hos planetas malitiæ incusant, peccant in creatoris sapientiam, & ordinem harmonicum naturæ stulte improbant, per omnem enim naturæ ambitum, ni brevitatis id disvaderet, demonstraturus essem, nec superlunaria nec sublunaria hæc & æte carere posse. Si respective eos malos vocant, quia hæc Solina frigiditate constringente, ac ære caloris excessu volatili abundat, hincque ambo per adversos suos aspectus aut positus in loco cœli eorum naturæ contrario, plus cæteris planetis nocent,
fine

sine tamen malis aspectibus & positu inconuenienti in cælo nec benigna eis operatio denegatur, Astrologos absurditatis accusare, absurdum esset.

§. VIII. Interim, si lubet, quære originem pestis in hno frigido & coagulante, unde deduces tam varia symptomata pestis, in quorum reddendis rationibus te vis Salino coagulans hni deferet? si autem pro auxilio imploras, minores quidem senties difficultates, accurate tamen re ponderata & Martis Area arma insufficientia agnosces, cæteros autem Planetas ad excitandas pestes multo ineptiores deprehendes. Nil itaque restat, quam ut mixtiones planetarum inter se perlustremus, ubi, omisfis omnibus ambagibus, mixtionem hni cum Marte fomittem pestium plerumque præbuisse, demonstrabimus. Mei non est instituti, fidem historicorum & observationes astrologorum, quos pro me habeo, tanquam meæ thesif fulcra implorare, multo minus autoritatibus posteriorum superbi- re, qui ut plurimum influxu Martis hni iufectiones aeris tri- buunt; sed ante omnia ex recta ratione principiisque phy- sificis asserti mei veritatem evincam.

§. IX. Indicium influxus hni & Martis nociva pestis sub- tilitas præbet. Quælibet res in foro naturæ ad quendam subtilitatis gradum ascensura, tam vi coagulante, quam sol- vente, opus habet, prior a peripheria ad centrum contrahen- do, posterior a centro ad peripheriam expandendo agit, ex conjuncta & mutua harum operatione in se invicem, debi- to temporis spatio fermentatio & putrefactio generantur, qui- bus tanquam unicus mediis omnis substantia ad destinatum suæ subtilitatis gradum, (secundum diversitatem graduum ratione quantitatis & qualitatis in expansione & contractio- ne sitorum), perducitur.

§. X. Jam ex antecedentibus infero: Cum vis quæ- dam coagulans ad productionem subtilitatis in quavis sub- stantia inevitabiliter requiratur, & in nullo Planetarum vis sali- no coagulans prædominetur, quam in unico hno, (cæteri enim magis ad vim solventem extensionis, certis quamvis gradibus inter se diversam, inclinant); Ulterius ex antece- den-

dentibus infero : Cum etiam vis quædam expandens cum contrahente combinata ad productionem subtilitatis inevitabiliter requiratur, & in sex reliquis Planetis virtus expandens sextuplici gradu prædominetur, ex nullo tamen Planeta, quam ☿te per aspectus & locum cæli male se habente, miscenteque se cum ♃no itidem infauste posito, tam violentissimum & subtilissimum venenum, sicuti pestis est, resultare potest. Hi duo Planetæ infeliciter constituti omnem calamitatis saburram effundunt, quo enim magis incongrua eorum mixtio, eo malignior nascitur soboles.

§. XI. Adfunt itaque rationes satis prægnantes, cur venenata pestis subtilitas ex ♃no ☿teve fluat : Prior horum a peripheria ad centrum comprimens, posterior a centro ad peripheriam enitens, ambo autem per hosce motus continuatos, contrarios, & pressiones se ipsos commiscent, & exinde in calorem, fermentationem, putrefactionem & tandem in corrodentem subtilitatem, ipso ☿te & ♃no superiorem, trans-eunt, quo fit, ut ex ♃no, (si ita loqui licet), ☿tialifato, & ☿te ♃ninifato, nunc intime inter se unitis, tertia quædam substantia utriusque naturæ particeps, ipsis suis parentibus potentior, enascatur. Nam ♃ni malitia, ob tarditatem, & ☿tis ob volatilitatis inconstantiam, aliquatenus ad nocendum inepta, hac unione exaltatur. Nolo autem, ut, ea quæ de ♃. & ☿. adduxi, de ipsis Planetarum corporibus intelligantur, sicuti enim cuncti Planetæ, non corporaliter, sed per sua effluvia agunt, ita & ☿ ac ♃ per atomos suos exhalatos miscentur.

§. XII. Ne autem, hæc omnia ex speciosa ingenii luxuria profecta, quis judicet, §. 15. 16. & 17. demonstrabo, hos iudicii partus per ipsam experientiam corroborari, nequam vero ex historicis & astrologis infelicium ☿tis & ♃ni mixtionum eclipsiumque, quas pestis secuta, catalogum inferam. Cum enim ab astrologis nulla fere causa datur, cur talis aspectus, non universum, sed particularem solummodo terræ tractum, inficiat, incertis inharere nolui. Rationes, quas ex maligna constellatione, incidente in signum horosco-

pans

pans eo tempore , quo regnum , regio , aut urbs suum capit initium , extorquent , longe non sufficiunt. Brevibus, remanet hic nodus Gordius insolutus , quem, si non per astrologica , per physica tamen principia, solubilem credo , veluti §. 43. a me tentatum est. Optandum esset, ut astrologi, suam artem ulterius excolendo , ac à superstitione contemptuque eruditorum vindicando , experienciâ sanâque ratione duce, judicare mallent, quam fingere. Nisi enim, Philosophiam & Physicam Astrologiæ conjungunt, jure retundat in eos proverbium de Logicis antiquitus usitatum : Purus putus Logicus est purus putus ; scilicet Logicus.

§. XIII. Nihilominus astrologorum ignorantia veritas antedictorum non evertitur. Variæ inter eruditos prostant opiniones , cur quidam homines immunes a peste , quidam absque mortis periculo, quidam vero lethaliter inficiantur ? Plerique in animo semperterriti & timido causam quærunt, quibus nec ego, certo modo, contradico. Quæritur autem unde huic vel illi audacia aut timor ? Respondebunt , ea in natura hominis sita. Sed agerem propius considerabimus : quid per naturam intelligis, quid per timorem & audaciam ? video per naturam nihil aliud hic posse intelligi , quam in genere totum hominem, cum tribus suis partibus , in specie autem, archæum corpus humanum gubernantem, in quo archæo idea fortitudinis & timoris latet. Sed in isto interrogando , quid est audacia & timor ? respondetur : Est facultas archæi, fidentis viribus suis eas esse tam robustas, ut à nulla peste infici possint. Timor autem est oppositum audaciæ. Ast unde quæso hæc fiducia aut diffidentia archæi ? si respondes ab indole & dispositione speciali a DEO Archæo concessa , illud nihil aliud est, quam gradus temperamenti in homine , qui, juxta qualitatem seminis parentum constitutus, plerumque a radiis astrorum potentibus tempore nativitatis ita invertitur , ut obscura, imo sæpius nulla fere seminis vestigia remaneant. Pro hac impressione cœlesti, sive velis , sive nolis, recta ratio ipsaque experientia militant ; ea est genitrix habitus corporis tempera-

B

pera-

peramentique phyci , ac proinde morborum , pestis & aliorum ejusmodi accidentium semina porrigit , quæ omnia, nisi ad impietatem, superstitionem, aut ad res supra astrorum influxus positas, modo quodam ridiculo stramineisque rationibus torquentur , non sunt improbanda.

§. XIV. Hujus sententiæ mihi haud levem dedit confirmationem *Joach. Rudolph. Camerarius Med. D.* compluria in *horis suis natalibus* themata peste mortuorum exhibens , quæ curioso animo perspexi , & quod notatu dignum, in omnibus circa tempus mortis directionem, vel ætalem, vel hñnam incidentem observavi : ubi semper h æti vel ratione signi, vel per aspectum immixtus erat , aut æ vice versa hno, ac, ut plurimum ambo, seu ad minimum unus, ob signum, aspectus & domum, infirmus se habebat. Animus quidem non fuit, astrologica immiscere , sed ne quis putet, me assensum lectori dolose erepturum , fugitivo oculo dictas genituras percurreremus.

§ XV. In Centur. II. Genitur. XXXVII. tempore mortis *Dh incidit : D est domina horoscopi : h est Oli & horoscopo ptus , copulatus cum æte exule & peregrino per Anum. Paulo post sequitur *Dæ, qui in □to ærii existit. In Genit. XXXIX. præcesit □oh, secuta circa mortis tempus p h f : saturnus in cuspide horoscopi □D & Δæ peregrini positus : f autem domina horoscopi peregrina. Paulo ante præivit *æf, amborum peregrinorum. Prætereo æh ⊕, Δæ ⊕, eodem fere se exhibentes tempore. Genituram XL. ob tempus mortis omissam & sic ad nostrum scopum inutilem præterimus. Genit. XLI. sistit p h H mortis tempore : saturn. in signo ætis , casu , pD : horoscopus in m, de natura ætis pariter participat. Huic tempori propinqui sunt □hæ & *oh. In Genit. XLII. □hæ mortem causatur. In Genit. XLIII. est, tam æh H : (saturn. platice ptus æti peregrino , horoscopo existente in signo ætis), quàm □æX : coincidit fere tempore mortis □h f. In XLIV. mortem attulit, partim □Dh , D in exilio, exaltatione ætis, domo saturni & æh : saturn. in signo & □æ, qui posterior

sterior dominus horoscopi. Genit. XLV. *h♂ offert : saturn. in domo XII: ♀ peregrinus. Coincidunt fere ♂hH, & □h4. In Genit. XLVI, adfuit circa terminum mortis *hH : saturnus peregrinus. Auxerunt periculum directiones non multum distantes, *h♂, peregrinorum ; *h♀ & Δ♂D, peregrinorum. Genitura XLVII. mortem portendit ob *hH, Δ♂H : saturn. & ♀ sunt peregrini, & posterior in *h. Genesis XLVIII. transeat ob incertudinem horæ. Genit. XLIX. habet horoscopum in □h partili. Terminum mortis denotant □♂⊙ & □h♀ : h in *♂, positi in XII domo; ♀ domina horoscopi. Genituram L. & LI. incertitudo horæ excludit. Genit. LII. habet □Hh : saturn. in casu suo ♂tisque signo. Genitura LIII. ostendit *Hh : saturn. peregrinus & in Δ♂ peregrini locatus. Genitura LIV. prodit se per *h♂, uterque peregrinus in domo VI. & VIII., adest eodem fere tempore □hX. In Genit. LV. conspicitur ♂♂h : ♂ dominus horoscopi : saturn. in *H moratur. Exhibet genit. LVI □H♂ : ♀ in ♂h peregrini. Ab hac directionis tempore non multum abest *Hh. Tandem nec incongrue finem imponit in Genit. LVII. □Hh.

§. XVI. Quæ de ♂te & hno tanquam pestium causis luculenter per principia Physica demonstravi, ex jam adductis per experientiam etiam confirmari liquido constat. Videmus hos Planetas tempore mortis ex peste semper per directiones influxisse in homines, & quanquam tales directiones, primò, non præcise semper tempore mortis, sed interdum tempore finitimo incidant, & secundò, ejusmodi directiones per se non semper ab artis astronomica peritis habeantur pro lethalibus. Ad primum respondeo momentum: causam generalem in aere pestifero accelerare effectum particularem directionis in homine, si directionis tempus excedit terminum mortis; Si vero directio talis ante mortis terminum incidat, ea a fermento universali pestifero, jam tum in aere latitante, in homine continuatur usque ad istud tempus, quo pestis in aere vires satis potentes nacta, ut possit lethalem edere effectum. Ad secundum momentum respondeo,

deo, causam quoque generalem aeris infecti causam particularem directionis incidentis in homine vincere, lethalemque producere effectum, adeo, ut, si vel minimum veneni cum natura pestis convenientis in Archæo hominis lateat, infectus aer, per Sympathiam, commotus, lethales suas virtutes ibi exerceat.

§. XVII. Facile nunc est judicatu, si revertimur ad superius nostrum institutum, unde timor & audacia in Archæo hominis; Archæus bene memor suarum virium & qualitatum internarum, si nihil nocivi influxus hni & ♂tis in se deprehendit, imperterritum se gerit, sin minus, vacillans dubitat, & sic a malignitate aeris facile subigitur. Causæ itaque secundariæ corruptionis & immunitatis a peste sunt timor & audacia, primariæ vero minime.

§ XVIII. De causis pestium cœlestibus hæctenus actum fuit, & ut spero, oculis a præjudiciis vacuis, veritas nostrarum meditationum, quales quales sunt, fatis erit exposita. Nunc investigabo, quomodo pestes astrales a reliquis se distinguant pestibus. Huc referantur, quæ §. 5. de avibus ex aere superiori in terram devolantibus dicta. Criteriis pestium ex cœlo ortarum annumeranda; aeris, tempestatis, ventorum & quatuor anni temporum insolita constitutio, nec non nebulae, rores venenati meteoraque varia; quæ annotantibus historicis & physicis, prodromi pestium plerumque fuere. Si ejusmodi mutationes in amplum terræ tractum se extendunt, ob potentiam effectus suspicionem, non terrestris, sed cœlestis contagii, præbent. Quamvis enim inferiorum corporum vapores ad tempestatis aerisve commutationes suum quoque conferant symbolum, si tamen minime ad tam stabiles & amplas tempestatum metamorphoses, seminaque exinde pestifera producenda, sufficiunt. Hinc cœlo, non terræ, tribuo hyemem citra naturam climatis frigidiorum aut tepidiorum humidiorumve, ver calidum ac siccum cum caliditate aeris, æstatem ferventem & aridam, cum nocturnis fulguribus sine pluviis exortis conjunctam, ventum constanter ex meridie & interdum ex occidente flantem, vel quando plane venti silent;

silent; Quæ omnia non raro indicia pestis secuturæ fuerunt, & pro criteriis contagii cœlestis merito agnoscenda. Cum montium altissimorum incolæ a contagio non sunt exempti, par subest causa. Brevibus, quo pestis malignior, eo certius eam ex astris prognatam concludimus.

§. XIX. Materiæ difficultas me citra meum propositum in inquirendis causis cœlestibus prolixum fecit, nunc vero causas pestium sublunares indagabo. Scio quidem per terræ motus & vapores ex terræ speluncis, (uti Romæ factum), per infectiones fluminum, aut aquarum stagnantium putrefactionem, per cadavera militum, boum, balænarum, crocodilorum, avium, serpentum & locustarum, nec non linum cannabemque fœtentem, imo per infectionem aeris ab hominibus tentatam, pestes sæpius progengeratas fuisse, sed cum jam enumerata tam dirum non semper producant effectum, causam quandam propiorem sub his latere, sequitur. Quæ, superius de hno & æte ingenuis veritatis amatoribus speciminis loco satis luculenter, ut reor, proposui, ea ad res sublunares trahere, qualitatemque hno ætialem rebus sublunaris pestiferis inhærentem statuere, mihi a veritate aberratum esse videtur.

§. XX. Equidem si Philosophiæ antiquioris asseclas & complures Chimicos audire placet, harmoniam ii superlunarium cum sublunaribus ubique exactissimam credunt, & familiari suo effato: Superius est sicut inferius: innuunt, omne corpus sublunare ad instar planetarum septemplici constare qualitate, gradibus & mixturis pro natura cujusque rei variantibus. Provocant in regno minerali ad VII. metalla, cæteras mineras, lapides terrasve semper cuidam metallo cognatas, per Chimiam & ex effectu demonstrari posse, perhibent. Eandem cum cœlo amicitiam in regno vegetabili, dividendo omnium vegetabilium genera in septem classes, statuunt, quod, ut antiquiores taceam, Albertus M., Marsilius Ficinus, Paracelsus, passim in suis scriptis: & ex recentioribus Hubnerus, Helvetius, Etzlerus & complures non infimæ sortis Medici tentarunt, nec defuere, tam ex his allegatis, quam

alii, qui harmoniam regni animalis cum planetis affirmarunt, imo, ante paucos annos quidam eruditi, fidere haud infelici, doctrinam temperamentorum per septem planetas enodare ausi sunt.

§. XXI. Ast omnes ejusmodi speculationes, quam specioso & primo intuitu, verosimili habitu incedant, tantis impossibilitatibus & obscuritatibus sunt implicatae, ut, illis meum subscribere nomen, haecenus semper dubitaverim. Interim cum videam: exhalationum superiorum & inferiorum mixtionem in aere, necessario quandam utrorumque similitudinem, tanquam medium quoddam uniendi, sibi postulare. Cum praeterea videam: nullum elementum purum dari in regione sublunari, sed semper cum reliquis tribus, unico tamen potissimum praevalente, mixtum, (id quod ex hominum temperamentis patescit, cum, e. g. nullum pure cholericum sine admixtione phlegmatis, sanguinis & melancholiae, mundus unquam vidit). Cumque tandem videam: unicuique planetae, citra suam specificam naturam, de reliquis sex quoque aliqualem participationem necessario concedendam esse: alias mixtio planetarum inter se fieri haud posset. Cum, interim, inquam, haec omnia videam & perponderem: denegare quidem hujus opinionis fautoribus haud possum, septem istas proprietates principales stellarum errantium in caelo, in cunctis corporibus sublunaribus, non quidem in eodem subtilitatis gradu; sed secundum naturam terrestrem, pro qualitate cujusque rei, per analogicam quandam ideam, existere. Sed, si harmoniam terrestrium cum caelo in crassiori sumunt significatu, fallunt inanibus suis somniis & falluntur. Hinc causam specificam pestium in sublunaribus saturnino martialem appellare velle, meo quidem iudicio, inutilem sapit novitatem, & quod maximum, martis & saturni vocabulum: specificè individuè illis caelestibus proprium, quorum etsi aliqualis analogica in sublunaribus ab eruditis nondum penitus perspecta idea datur, minime tamen ob hanc analogiam nomina saturni & martis huc transferenda esse censeo.

§. XXII.

§. XXII. Satius itaque erit, pestium ex inferioribus ortarum originem querere in qualitate Θ lino. Φ rea, ubi, cum similitudo inter utrasque pestes non parva intercedat, à Lectore benevolo quædam ex antecedentibus huc facientia repetenda esse, moneo. Varia dantur Θ lium & Φ rum genera; termini Θ lis & sulphuris omnibus chemicis noti quidem, a paucissimis vero sufficienter explicati sunt; ante omnia itaque, quid Θ & Φ , ac deinde, quale Θ & Φ hic intelligendum, ostendam.

§. XXIII. In cunctis Θ libus facultatem magneticam subtiliora attrahendi, (secundum majus & minus tamen pro diversitate Θ lium), observamus; hæc attractio privationis antecessæ partium volatilium indicium præbet; huc accedit, quod omnia Θ lia artificialia, partibus volatilibus per ignem extortis, fiant, Θ liumque vis magnetica per calcinationem semper crescat: Dicta partium volatilium privatio largitur Θ libus vim coagulativam, comprimentem, incidentem, corrodentem, & exinde virtutem menstrualem in cæteras ipsorum naturæ conformes substantias, dum vi sua magnetica agunt in partes subtiliores, & post hæc in crassiores rei solvendæ.

§. XXIV. Omnia Φ ra sunt substantiæ, Θ le suo, maxima ex parte, privatiæ: Ea facultate volatili, evaporante, combustibili, facileque se in aerem dispergente, (secundum majus & minus pro diversitate Φ rum), prædita esse, deprehendimus, quæ volatilitatis inconstantia innuit, cum omne ens naturaliter existentiam sui ipsius per longissimum tempus conservare studeat, quæ tamen existentia propter volatilitatem evaporantem Φ rum citissime solvitur, quæ, inquam, volatilitas innuit, Φ ra se in statu suo naturali non habere, sed, vel a Macrocosmo, per calorem in globo terrestri, vel a Microcosmo, per artem Chemicam, partibus suis fixis Θ linis, ceu receptaculis volatilium, exuta fuisse: quodlibet enim Φ ex collectione particularum volatilium, ab igne expulsarum, remanente semper quodam Capite Mortuo Θ lino, colligitur.

§. XXV. Ex symptomatibus pestis, ebullitionem Φ ris
hic

hic magis, quam \ominus peccare, liquido constat ; Et nescio, an celeberrimus Sylvius procul ab hac opinione discrepet, qui \ominus li volatili acri pestem tribuit. Caula pestis multum semper exercuit Medicos, quidam eam in seminio quodam verminoso, vel similitudine veneni, cum napello, aconito, arsenico, antimonio & aliis hujus farinae rebus latitare putarunt, multis adhuc dubiis & obscuritatibus relictis. Ejusmodi quidem haud sum immodestia, ut, lites tantorum medicinae luminum & incertitudines hactenus indomitas, per meam dissertationem sublatas iri, mihi persvadeam ; sed, pro ingenii mei modulo, permittente id communi libertate philosophandi, animum meum & vero & publico inserviendi studiosum ut exhibeam, tam meum quam omnium literatorum officium esse, judicavi. Forfitan ingenuus Lector hasce meditationes de peste, si non firmiori, tamen aequali cum ceteris fundamento niti deprehendet.

§. XXVI. Origine pestis astralis ex saturno & marte per rationes ipsamque experientiam superius demonstrata, etsi non in saturno & marte, in certa tamen \ominus lino- \AA rea dispositione corporum sublunarium, mixturae saturni & martis non adeo dissimili, pestes terrestres sitas esse, fatemur. Ubi enim in caelesti, volatilitas martis, ibi in terrestri peste, volatilitas \AA ris, & ubi contractivus saturnus, ibi \ominus contractivum peccat : ac ita similitudo symptomatum utrarumque pestium, similitudinem quoque causae agnoscit.

§. XXVII. Progredior nunc ad specialem salis & sulphuris denominationem, pestemque terrestrem sobolem esse salis cujusdam acidi judico, quod deinde \AA ri cuidam foetido maritatur, & ab hoc \AA re in quantitate superatur. Ad objectiones de impossibilitate combinationis horum contrariorum quotidiana Chemicorum experientia, dari ejusmodi \ominus lino- \AA ream combinationem, pro me respondet. Ad objectiones autem reliquas, si quis putaret, vel ex solo sale, vel solo \AA re pestem posse generari, respondet §. 9., ubi, quae de saturno & marte dicta, ad praesentem controversiae statum, mutatis mutandis, applicanda. Ex solo sale pestem non generari
pos.

posse, natura salium in §. 23. exposita contradicit: Fixitas enim salis partibus volatilibus privata, per se, absque conjunctione sulphuris cujusdam, ad progenerationem pestis, quæ tantæ est subtilitatis tantæque potentia, non sufficere potest. Sciunt Chimici, nullum sal per se, absque additione partium volatilium, in subtilem solvi posse substantiam; Hinc, vel per magnetismum ex aere, vel per deliquium, deficientes partes subtiles ei restitunt.

§. XXVIII. Sale acido & sulphure pro causis pestium suppositis, multæ difficultates in deducendis pestis symptomatibus obstantes tolli possunt, si naturæ operationes Macro- & Micro-cosmicas attente observare, misisque in Chimiæ oculis, naturæ in solutione, fermentatione & putrefactione modum, ad præsens nostrum institutum transferre scimus. Constat ex Chymia principiisque physicis, quod, post compositionem substantiæ salinæ & sulphuræ cujusdam, sal virtute sua à peripheria ad centrum operante, coagulante & contrahente, attrahendo volatilitatem sulphuris, proprias partes volatiles perditas exinde refarcire studeat; sulphur autem, virtute à peripheria ad centrum tendente, resolvente, ac evaporante, assumendo fixitatem salis peregrinam pro partibus fixis sui corporis amissis, totam substantiam salinam penetret, & sic, tam sal, quam sulphur, mutua operatione indefinenter in se invicem agant.

§. XXIX. Sulphure itaque cum sale per modum jam dictum superficialiter combinato, etsi quidem sal appetat volatilitatem sulphuris, & sulphur fixitatem salis, quoniam Tò appetere sulphuris & salis ad restitutionem & meliorationem substantiarum utrarumque conducit, attamen in his, sicuti in tota natura, etiam quædam inevitabilis, ac ad existentiam, conservationem & exaltationem, tam horum, quam omnium substantiarum, absolute necessaria contrarietas latet, quæ in contractione à peripheria ad centrum, qua sal, & in expansione a centro ad peripheriam, qua sulphur abundat, consistit. Hac enim non existente contrarietate, nulla in tota natura esset vita, quæ in motione unice consistit; quippe

C

nulla

nulla fit motio sine alio movente & propulsione contraria corporis unius in alterum e diametro oblitans corpus; quæ motio, non a crassa materia, sed à spiritu quodam dupliciter se movente in creatis cum materia conjuncto, provenit.

§. XXX. Sal comprimens, ut ad scopum revertamur, & sulphur renitens, per motus hosce contrarios, reciprocos, interiores suas qualitates ulterius referendo, superficiariam antea factam combinationem arctius adhuc connectunt. Tunc per rotationes contractivo-expansivas atomi substantiæ salino-sulphureæ in subtiliores particulas solvuntur, usque dum, crassitie tantò exuta ad gradum quendam caloris fermentescentis pertingunt. Per fermentationem gradatim crescentem, aucta gradatim volubilitate & subtilitate materiæ, augentur quoque motus contractivo-expansivi in sua celeritate, donec ad gradum & naturam igneæ cujusdam volubilitatis, tanquam ultimum fermentationis punctum, perveniunt, quam non multo post, cessante motuum celeritate, quoniam sal in intimas sulphuris, & sulphur in intimas salis partes, penetravit, & unum alterius naturam juxta suam naturam modificavit, sublata sic inter ambos contrarietate, quam, inquam, fermentationem non multo post unitiva quies, consistens in putredine, mediante qua unum alterius recipit naturam, non mixtione fermentativo-girante violenta, sed per mutuam amicam amborum attractionem, excipit.

§. XXXI. Fit autem proprie loquendo, (malo enim in horum explicatione nimis prolixus, quam nimis obscurus esse), hæc fermentatio duplici modo:

Primò, dum \ominus , per motiones & attritiones, particulas sulphureas subtiliores & magis magisque subtiliores reddit, inque eos atomos minutos, quos a particulis sulphureis atterendo separavit, intrat, donec particulas sulphureas in atomos minutos totas mutaverit: Ubi quando à sale ultima particularum sulphurearum puncta in atomos minutos soluta sunt, planeque nihil sulphuris insoluti restat, (cum nulla sulphureæ particulæ sali motu contrario resistentes supersint),

fiat), desinunt motiones circulares, igneam quodammodo naturam æmulantes, & ex hoc ultimo fermentationis gradu sal, intrando assumendoque intimius atomos suæ naturæ nunc amicos sulphureos, sic quietiori modo transit in ipsam putredinem.

Secundò, dum A , per motiones & attritiones cum sale gyran-tes particulas A reas vicissim subtiliores & magis magisque sub-tiliores reddit, inque eos atomos minutos, quos a particulis salinis atterendo separavit, intrat, donec particulas salinas in atomos minutos totas mutaverit: ubi, quando a sulphure ultima particularum salinarum puncta in atomos minutos so-luta sunt, planeque nihil salis insoluti restat, (cum nullæ salinæ particulæ sulphuri motu contrario resistentes super-sint), desinunt motiones circulares, igneam quodammodo naturam æmulantes, & ex hoc ultimo fermentationis gra-du, sulphur intrando assumendoque intimius atomos suæ naturæ nunc amicos salinos, sic quietiori modo cum ipso sale transit in ipsam putredinem.

Duplices hi fermentationis modi distincte quidem per-spicuitatis gratia a me descripti, minime tamen à se invi-cem unquam separandi sunt, sed in uno subjecto unoque temporis puncto, indefinenter, mutue & reciproce fiunt, quo-rum certitudo, Lectori absque præjudiciis rem dijudicanti, tam ex antecedentibus, quam veritate conclusionum spon-te exinde fluentium, innotescit.

§. XXXII. Hactenus dicta in Chimia contingunt, quæ cum universæ naturæ in suis effectibus mira semper sit har-monia, suo modo etiam in macrocòsmica generatione pe-stis contingere, ac sic, simili plane via infectionem, seu po-tius confermentationem pestilentialem ex Macrocosmo in Microcosmum, propagari credo.

§. XXXIII. Confirmantur modo dicta ex ipsis sympto-matibus pestem concomitantibus. Horror iste tremorque ar-tuum invadens statim ab initio peste correptos, testantur de pugna archæi cum malo pestilentiali: quando enim vene-num salino, sulphureum Macrocosmi ingreditur Microcos-

mum, & instar menstrui cujusdam corrodentis, tentans fermentando solutionem partium fluidarum, perrumpit massam sanguineam, tum archæus in partibus humanis contrariam veneni mixtionem per modum horroris & tremoris excipit. Idem tempore brumali accidit, quando aer frigidus, calori spirituum vitalium infestus, hominibus horrorem causatur. Nec non, in delicatulis quibusdam, post medicamenta ingrata sumpta horrorem insequi, experimur. Simile quoddam Chymici in solutione corporum per menstrua corrodentia, suo tamen modo, deprehendunt, quæ sine fluctuatione ebulliente vix unquam fieri solet, non obscure monstrans, repugnantiam, quæ in animatis per horrorem se prodit, in inaninatis per motionem quandam se exserere. Notari quoque meretur, quod plerasque pestes astrales, gelu hiemale auctum præcesserit, quo fortasse tempore initium fermentationis effluviarum saturni & martis contrariorum in Macrocosmo factum, & hinc aer, horrore quodam gelido, extraordinarie affectus fuit. Ipse sol ante suum ortum tempore diluculi frigiditatem aeris semper auget. Dum nimirum, calor solis æthereus, fermentans cum tenebricoso & crassiori aere, excitando ob contrarietatem combinationis horrificam quandam frigiditatem, tenebras aeris minus subtiles & calefactas in suam naturam transmutare allaborat. Haud dispar effectus in hypocaustis sentitur, antequam ignis in fornace accensus calore suo frigidum aerem domaverit.

§. XXXIV. Antiquitus inter Medicos controversum fuit, num spissitudo, vel fluiditas sanguinis, in peste peccet, quidam in Venæsectione sanguinem coagulatum, quidam nimis fluidum, observarunt; Sylvius, pro fluiditate militans, sal quoddam volatile, Willisius contra, pro spissitudine acidum, pestem gignere, judicat. Utrique, nudis solummodo Venæsectionum experimentis, sine habito respectu ad symptomata morbi tempore Venæsectionis, contraria hæc penitus conciliare nequiverunt; Ex mea autem mente & hypothese, cum tam ex sale acido, quam sulphure pestis principia consent, & adhuc diversa concurrentia symptomata diversitatem sanguinis

nis

nis inducant, sponte fluit, quando in agris horror tremorve artuum furit, massam sanguineam spissitudine correptam esse, docente communi experientia, emissum sanguinem a frigido aere magis coagulari, quo vero magis pestilentia in homine festinat ad ipsam putredinem, quæ in plenaria partium componentium solutione consistit, eo quoque fluidior sanguis.

§. XXXV. Nec defuere, qui videntes pestem per fermentationem procedere, ejus causam in putredine sitam esse concluderunt, quam hypothesin, ex minoribus, per microscopia in bubonibus, & majoribus, in corde & cerebro inventis, vermibus, probare insudarunt. Meam si audire placet sententiam, affirmo, pestem mediante fermentatione & putredine in Macrocosmo prognatam, simili operandi via in Microcosmo procedere, nec non vermes inventas pro producto putredinis habeo, pro causa autem efficienti nil horum salva veritate agnoscere possum.

§. XXXVI. Perquiram ulterius symptomata pestis, istorumque harmonicam cohesionem cum nostris principiis exhibebo. Venenum pestilentiale per respirationem, poros aut cibos irreptum, brevissimo tempore, succumbentibus ut plurimum ægrotis antè, rarius in die quarto, suum fermentum in sanguinem, lympham, cerebri & medullæ substantiam, nervos, omnesque fluidas & solidas corporis partes intrudit; Ex his diversis morbi sedibus & dispositione naturali partium corporis, ratione quantitatis & qualitatis, provenit varietas symptomatum. Causam horroris & tremoris artuum supra §. 33. dedi, tunc morbi sedes adhuc potissimum est in sanguine. Insequens calor & æstus febrilis auctus, cum siti, dolore capitis, anxietate præcordiorum, palpitatione cordis, difficili & suspiriosa respiratione, testantur, post immixtionem veneni in sanguinem factam, de actionibus fermentativis \ominus lino. \oplus reis tam massæ sanguineæ, quam cæterorum humorum & partium, Pestis vis \ominus lino \oplus rea, fermentando perditè pervertit, solvit, attenuat & expandit particulas humorum, ut vasa contentia contentos humores non commode capere possint; Et sic

maligna genetrix innumerabilium symptomatum vel mediate vel immediate orientium existit.

§. XXXVII. Propriissima pestis symptomata sunt bubones, carbunculi, petechiæ & his similia exanthemata; Malignitas enim pestilens, non inventa sufficienti sui similitudine in corpore humano, sed eo potius valide se habente, instructoque qualitatibus pesti contrariis, ab Archæo ad peripheriam cutis, sub talium excretorum forma, extruditur; Quia partim venenum istud plurimum sulphuris cum sale, adeoque multum de virtute expandente se ad peripheriam participat; Partim quia venenum istud, negato ab Archæo intimiori introitu ad humores, sympathetice exteriores cutis poros, propinquos aeri atmosphærico infecto, petit. Ex eo fit, ut natura per ejusmodi excreta, tutissime autem per bubones & carbunculos, (nisi eorum situs cum principali quadam corporis parte conspiret, aut multitudine æger supprimatur), se ab imminente morte liberet.

§. XXXVIII. Si natura, quod sæpius fit, per diarrhæas vomitus, aut hæmorrhagias, humoribus ex fermento salino-sulphureo ebullientibus, consulere intendit, paululum quidem veneni, plus autem utililium corporis humorum educitur, quorum absentia natura in ineundo cum morbo per sudores certamine debilitatur, exemplis enim, bubones & cætera excreta in his casibus recessisse & impedita fuisse, constat. Venenum contra aereum, ob vacuum & sympathiam cum veneno in corpore latius se expandente, potentius ægrotum influit, cum & præterea in diarrhæa & vomitu adsit suspicio malum ab intra adextra a debili natura non potuisse ejici: Quippe tutius hostem a mœnibus quam ex urbe repellere. Hinc, venæsectionem in peste raro & circumspecte esse adhibendam, concludimus.

§. XXXIX. Deliria post agrypniam sequentia monstrant, pestem ad eum malignitatis gradum crevisse, ut ascendendo in cerebrum fermentum salino-sulphureum celeri sua gyratione, ipsos actus rationis spirituum animalium turbare & pervertere potens sit, indicium tristissimi insecuturi eventus, pestem

stem in homine ad altum jam fermentationis gradum ascendisse.

§. XL. Pejoris adhuc sunt consequentia symptomata convulsiva & comatosa. Priora produnt pugnam & repugnantiam spirituum animalium in nervis, quæ ab horroribus sub pestis initio convetis non nisi gradu, qui hic major, & sede, quæ ibi sanguis, hic nervi potissimum sunt, differunt, vid. §. 33. Cum fermentum Θ no- Φ reum, ad summum fermentationis gradum ignea sua volatilitate appropinquaverit, ab ipsaque in eunda putredine non ita multum distet.

§. XLI. Comatosa symptomata ipsissima præsentis putredinis signa porrigunt, expugnavit tunc, ut §. 31. ostensum, pestis ultimum archæi adhuc incorruptum punctum, tunc totus archæus victus consentit in fermentum pestilientiale, absque repugnantia istud venenum assumendo, usque dum pestis per omnes putredinis gradus ad ultimum suum incrementum, seu ipsam mortem pervenit. Inficias quidem ire nolo, contingere sæpius convulsiva & comatosa symptomata ægrotis ad sanitatem redeuntibus, sed hæc leviora sunt, adeoque non profunde, sed in primis solummodo viis latens malum innunt, aut quamvis ad cerebrum, nervos, reliquaque corporis nobiliora organa illud penetraverit, partialem non totalem ibi corruptionem intulerunt, quemadmodum e. g. menstruum impotens substantiæ potentiori additum, paucum vel plane nihil de ea solvit.

§. XLII. Profecuti sumus in nostra dissertatione pestes ex causis cœlestibus & terrestribus ortas, nunc de indole pestium ex communibus, tam cœlestibus, quam terrestribus causis agemus. Quamvis pestes ex solis terrestribus causis natas, negare non ausim, perraro tamen hujus generis generari contagia existimo; Non quidem ad impossibilia, certe tamen ad difficulter contingentia, refero, quod causa particularis ex rebus terrestribus, subtilem aeris atmosphæram cœlestibus atomis gravidam, effluviis pestiferis inquinare possit; nisi præexistat in aere causa cooperans, aut ad minimum consentiens malignitatis. Fœtor cadaverum putrescentium pro-

cau.

causa aeris corrupti plerumque habetur; sed quaero, cur in domibus carnificum & locis ubi cadavera pecudum quotidie projiciuntur, nulla oritur pestifera infectio? ego nullam aliam subesse causam, judico, quam quod aer, omnis tunc malignitatis expers, quo mediante omnis fit putrescentia, (corpora enim ab omni accessu aeris custodita & a putredine conservantur,) cadavera per putrefactionem hominibus innoxiam solvat.

§. XLIII. Hinc nimis praecipitanter saepius concluditur, ex putredine cadaverum, inundatione aquarum foetidis cadaveribus impletarum & his similibus pestes immediate ortum traxisse, quarum causa in superioribus potius posita; Astrologis autem suaderem, ne observata maligno in caelo hni & artis constellatione, locum & terrae tractum peste inficiendum determinaturi, fictionibus suis nimium fidentes, fallant & fallantur, sed potius ex principiis physicis addiscant, simile simili gaudere, spiritumque mundi ab aetis malignitate pestifera, putrefaciente infectum maligno suo influxu in eo potissimum terrae tractu morari, in quo subjectum putrefactioni aptum invenit, quale sunt omnia cadavera, aquae stagnantes, &c. &c. adeoque determinationem loci, non a superioribus, sed ab inferioribus saepius pendere.

§. XLIV. Signum pestis concomitans & antecedens generalissimum est: rerum sublunarium ad putredinem inclinatio extraordinaria, quae aquas cum piscibus eas innatantibus, fructus maturos, ova in cameris putrefacit, ex qua quoque varia infecta, locustae, araneae, mures agrestes, erucae, papiliones, muscae, scarabaei, cicadae, ranae & bufones, multi fungi ac boleti, tam ante, quam in ipsa peste gignuntur. Peregrinorum ignotorumque avium & piscium ex alienis terris adventus, mutationem aeris per putrefactivum calorem, contra alicujus climatis naturam factam, indigitat, ita, ut animantia, peculiare alias clima inhabitantia, ob conformitatem aeris cum suo climate, ex hoc in alias terras transcendant. Ob calorem in aere fermentescentem observatum fuit, tam ante, quam in peste, mutari vegetabili-

bili.

bilium colorem viridem in pallidum, odorem florum debilitari, fructus & messem, vel lolio, vel ærugine conspurcari, vel plane annonæ defectum famemque oriri.

§. XLV. Omnes hæ macrocosmicæ mutationes, quamvis crebrius a potentiori astrorum causa contingant, non unquam tamen etiam a substantiis sublunaribus contingere possunt: In regno Sinæ, in Moscovia, versus originem fluvii Tanais, & in ipsa urbe Moscovia, nunquam pestes invaluisse, Historici testantur; id de urbe Madrito asserunt, tanta incorruptibili Ælina natura solum præditum esse, ut quisquiliæ & collectæ in platea sordes cadaveraque sub dio projecta non putrescant, sed a terra, tanquam a calce viva, absorbeantur, & in nihilum redigantur. Montes in Svevia, ubi vitriolum foditur, tempore pestis Suecis asylum tutissimum fuere, sicuti & compertum est, loca & domicilia, ubi ☿ coquitur, a peste immunia mansisse. Cum itaque experientia constat, a nonnullis provinciis, per specificam quandam pestilentiali putredini adversantem virtutem, a montibus autem & domiciliis, per vapores vitriolicos & sulphureos, circumvadentem aeris pestilentiam corrigi & inverti, non absurdum erit, exinde concludere, res sublunares pariter, uti in refrænanda, sic & in excitanda peste, potestatem, quamvis rarius, tamen interdum, habere. Pestes è contra, quæ ex cælo & terra causas mixtas agnoscunt, multo frequentius surgunt, hinc Foresto non credendum, per solum usum instrumentorum chirurgicorum tempore pestis adhibitorum, post aliquot annos contagium resuscitatum fuisse; sed potius, latenti cuidam cœlesti aut terrestri veneno in aere maxima ex parte tribuendum, cum tantillum veneni, instrumentis ferreis adhærens, ad fermentationem pestiferam in aere excitandam, haud suffecerit.

§. XLVI. Perlustratis pestium generibus, multa adhuc circa ejus naturam phænomena, quorum ratio difficulter assequi potest, restant. Res est investigatione digna, cur contagium homines invadens, bruta rarissime tangat. Quæcunque hic ab eruditis supponitur causa, extra omnem tamen

D

con-

controverfiam pofitum , agens cum patiente , five benigna, five maligna, eorum fit operatio, in quodam tertio harmonico neceffario conftitutum effe debere: res enim , quæ tanquam agens vel deftruendo , vel corrigendo , in alteram fubftantiam patientem operatur , ea , fecundum qualitatem gradus fui a qualitate gradus fubjecti patientis , haud nimium oportet diffidere , alias utrifque medium agendi & patiendi deficit.

§. XLVII. Subtilitas archæi humani æqualem malignitatis aeræ subtilitatem poftulat , alias peftilentielle venenum in fpiritum iftum fubtilem , cum pondere & effectu contagiofo , influere nequit. Aft brutorum archæus multo crasfior eft humano , hinc peftis, nondum fatis volatilis facta , etfi non homines , bruta tamen irruit, pedetentim autem subtilitate crefcente , contagium & archæum hominis fubigit , imo fæpius , ob caufas veneno contrarias subtilitate & efficacia decrefcens , ab hominibus ad bruta tranfit, referente quoque Marfilio Ficino, peftem ab hominibus ad porcos transmigraffe, ubi caufam, in carnis porcorum, partiumque quarundam fimilitudine cum corpore humano , ponit, quod nec ego improbo. Probabilitas harum meditationum vel exinde patet, quod pleræque peftes contagia brutorum antecedant, Oves , gallinæ , boves , equi , & fortaffe plura etiam animalia , contagiis vexantur. Cur vero non femper , peftem hominum , peftis brutorum , antecedat , caufam effe reor, quod peftis non lento femper gradu , fed curfu nonnunquam citato ad fuum augmentum tendat.

§. XLVIII. Mei nunc eft officii Theoriam cum ipfa Praxi combinando , hætenus dicta ulterius confirmare , harumque meditationum ufum in practicis demonftrare , ne-tiquam autem , ex aliorum de pefte libris practicis , compendium facere. Omnia peftis genera five ex aëtris , five terra , feu communi origine promanant, ratione præfervationis & curæ , habito tantummodo refpectu ad fymptomata concurrentia , eandem fibi poſcunt methodum ; hinc &
fequen:

sequentia, quæ ad præservationem & curam pertinent, cunctis pestium generibus applicanda erunt.

§. XLIX. Præservatio per amuleta, fumigia, & medicamenta interna, intenditur. Remedia præservativa amuletorum laudantur ab his, culpantur ab illis, medium inter utrosque eligens, ea dupliciter solummodo, vel attrahendo, vel dissipando venenum, profutura, video. Amuleta attractiva, malignitatem pestis è corpore & circumfluente aere attrahendo, isto veneno ad conservationem suæ substantiæ utuntur, quo in nutrimentum converso, ex hac metamorphosi, vires redintegratæ, emittendi de se vapores, perque hos magnetice attrahendi pestem, resultant: quemadmodum e. gr. magnes a ferro corroboratur, & limaturæ martis appositus illam pedetentim absorbit, ac ciconiæ venenatis vescuntur animalibus, carne earum innocua manente, sic & magnes pestilentialis venenum attrahit, quamvis ipse non sit venenatus. Multa passim apud autores occurrunt amuletorum genera, quæ venenum vel dissipant, vel attrahunt, aut, ob mixtionem ingredientium, utroque modo operantur, quamvis tales compositiones, malignitatem aeris, nec attrahentes, nec dissipantes efficaciter, sed turbantes solummodo, non approbem, imò & magis attrahentia suadeam, quoniam horum usus, tam sanis, quam infectis conducit, dissipantia vero corpus tantummodo ab ingressu veneni defendant, ingresso autem veneno non commode resistent.

§. L. Ex amuletis magneticis bufonem cum araneis, & (si in rerum natura dantur), bufonitem, lapidemve araneorum cruciferorum eligerem, succinum, aliaque hujus generis attractiva, minus adæquate in peste adhiberi existimo; Ubi enim nulla intimior attrahentis cum attrahendo est harmonia, expectatus haud respondebit effectus. Ex amuletis, quæ, repellendo venenum in aere, juvant, placet imprimis ꝑ̄ vivus, ob resistendi putredini singularem & irradiantem virtutem, quam aquæ fontanæ absque diminutione sui ponderis communicat. Cardo totius artificii circa amuleta in eo versatur, ut si amuletum magneticum deside-

ras, eligatur subiectum, quod naturæ sit attractivo-salinæ, fame quodam specifico aeris pestilentiam appetens, cujus appensio corpori humano nocivas haud intrudit vapores. In conficiendo autem venenum repellente amuleto, sumatur substantia, per multitudinem particularum irradiantium odio quodam specifico repellens malignitatem, ita tamen, ut ejus appensio homini sit innocua. Ex diversitate amuletorum efficaciam diversitas pendet, si inadæquatum eligis subiectum, nullus, si aliquatenus conforme, parvus, si specificè adæquatum, debitus sequitur effectus.

§. LI. Liberum cuivis est eligere hic quicquid velit, modo experientia rectæ ratio consentiant; Me autem sentiente, cum pestes ex cælo ☿no & ♃ti, ex terra ☽li acido ♁rique foetido adscribendæ, magnes ex bubone & araneis arte Chimica in forma salina, (ut nimirum vis magnetica augeatur), partus, binis his substantiis debite unitis, amuletum satis aptum exhibebit. Non inepte enim a curiosis bufo animal ♁ninum, & araneus ♃tiale dictum, ac per consequens, prius de ☽lina, posterius de ♁rea natura participat, id quod etiam utrorumque mortales inter se inimicitiam testantur.

§. LII. Ad præservandi scopum fumigia quoque faciunt & odorifera, quorum magnus se offert numerus, in his quemque suo abundare sensu permittens, cum celeberrimo Rivino in tractatu suo de peste Lipsiensi anno 1680. fumigia ex ☽ & ♁ seu pulvere pyrio, tanquam naturæ pestis convenientissima commendo. Per horum enim combinationem ♁reo-☽linam, ut supra ostensum, malignitas aeris commode solvi & transmutari potest, cum & simplex sulphur domicilia in quibus coquitur a peste liberare, experientia docuit. Incommodum a fumigiis inseparabile est ingratus odor, quem non raro vertigo & nausea sequuntur; Hæc ut evitentur, mallem fumigia, non in propinquo, sed e longinquo aliquatenus incendi, ne fumus cum malignitate aeris adhuc pugnans, sed aer potius a fumo correctus, homines afflet.

§. LIII. Medicamentorum præservantium nec minor
datur

datur apud Practicos copia; Præservativa universalia suis inventoribus defendenda relinquo, qui, an experientiam affirmantem habeant, optime scient. Ego potius pro diversitate temperamentorum & cujusque indole, inclinante natura, ad hanc, vel illam imbecillitatem, aut ad hanc, vel illam viam molestum removendi, medicamina huc juvantia præscriberem, non neglecta tamen præservantium admixtione.

§. LIV. Ultimam limam huic Dissertationi additurus, theoreticis meis meditationibus ipsam praxin curamque pestis favere, exponam. Practici fatentur, calida, spirituosa & aromatica fermentatione & affusione spirituum ardentium parata, quia æstum, capitis dolorem, anxietatem sitimque augent, in peste non satis commoda esse, nisi statim ab initio morbi sumantur, aut, quod maxime notandum, cum acido quodam admixto ordinentur. Tunc optime sudorem promovere langventique naturæ succurrere observatum fuit. Adeat, qui vult Celeberrimi Lipsiensium Rivini Dissertationem *de Peste Lipsiensium anno 1680. p. 93. 94. 95. 98. 99.* (ubi & Reimundum Mindererum in tractatu *de Peste*, & Augustum Thonneram in *observationibus medicis* allegatos consentientesque inveniet); Plures evolvendo practicos plurium consensu nostram firmare hypothesin possemus, nisi potius rectæ rationis ductu, quam nudis autoritatibus pugnare, animus esset.

§. LV. Si licet paulisper propriis de hac re meditationis indulgere, experientia Practicorum, de felici successu mixtis acidis cum diapnoicis, diaphoreticis & alexipharmacis in movendo sudore testans, de veritate etiam mearum hypothesium mihi testari videtur. Provoco ad experientiam judiciumve prudentis Practici, num morbis directe & ut ita dicam, è diametro oppositis medicamentis contraire audeat? Quis diarrhasas & hæmorrhoides positive statim adstringentibus, febres ardentes cum positive frigefacientibus, morbos spasmodicos & convulsivos cum opiatibus & stupefacientibus tollere tentabit? Medicamentis potius ficta cum morbo ami-

citia convenientibus, tecte tamen ei contrariis, morbum impugnabit: Quippe positive contrariis, morbos inhibiturus, pugnam Archæi cum morbo exacerbabit, tale enim medicamentum morbo directe oppositum, omni similitudine cum substantia morbifica in corpore caret, & sic omni medio se cum ea uniendi destituitur, neque Archæo ipso, quamvis natura medicamenti Archæo sit conveniens, se commode associare potest, quoniam ille morbo suppressus, ac proinde substantia morbifica ipso Archæo in corpore potentior facta.

§. LVI. His itaque ex causis naturam pestis ex natura remediorum in hoc contagio cum commodo expertorum, non inepte concludimus. Acida cum volatilibus, spirituosis, calidis, aromaticis, Aërisque, seu ut breviter dicam, cum alexipharmacis & sudoriferis maritata, felicem edidere effectum, id quod Practici testantur. Nonne ex his inferendum, pestem de natura Ælino-Ærea participare? Cum itaque maximum curandæ pestis artificium in diapnosi continuata & movendo sudore consistat, Diapnoica, Diaphoretica & Alexipharmaca, ita tamen, ut symptomatibus concurrentibus etiam consulatur, hic adhibenda esse, quilibet videt, quæ, juxta ægrotantium statum, formularumque compositionem, eligenda, ac medici judicio practico relinquenda; Ubi & ego mei instituti memor terminum figo & subsisto.

F I N I S.

